

Sławomir Zalewski

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

Wydział Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Kultura bezpieczeństwa politycznego

Political security culture

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest ukazanie roli wartości, norm i zachowań w relacjach politycznych, w aspekcie bezpieczeństwa państwa. Ze względu na ograniczone możliwości prezentacji tego zagadnienia, w niniejszym artykule zawarto zaledwie zarys tego problemu, usystematyzowany w następujący ciąg wywodu: ogólne pojęcie kultury bezpieczeństwa, pojęcie bezpieczeństwa politycznego, szerzej rozumiane zagadnienie kulturowego wymiaru bezpieczeństwa państwa w jego wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym oraz propozycja określenia kultury bezpieczeństwa politycznego.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo państwa, polityka, kultura bezpieczeństwa, kultura bezpieczeństwa politycznego

Abstract

The aim of this article is to show the role of values, norms and behavior in political relations, in terms of national security. Due to the limited possibilities of presentation of this issue, the article provides only a hint of the problem, which appears in the following course of argument: the general concept of safety culture, the concept of political security, the broader understood issue of the cultural dimension of national

security in its internal and external dimension and the proposal for the establishment of culture of political security.

Keywords: national security, politics, security culture, culture political security

Syndrom wieloznaczności towarzyszy wszelkim rozważaniom o kulturze, bezpieczeństwie i polityce. Te kategorie są bardzo różnie definiowane, a procesy polityczne i kulturowe podlegają oglądowi z różnych perspektyw badawczych. Owo zróżnicowanie podejść skutkuje różnicowaniem znaczeń, co w sumie obrazuje skalę trudności zarówno dla prostego opisu czy systematyzacji przedmiotowych terminów, ale też wyjaśnienia choćby ogólnych relacji pomiędzy sferami, które te pojęcia opisują. Perspektywa bezpieczeństwa, odnoszona do sfery politycznej, pozwala koncentrować uwagę na państwie, jako podstawowej formie organizacji społeczeństwa. Kultura, widziana z perspektywy bezpieczeństwa, może być ujmowana jako układ norm, wzorów i zachowań ludzi, który stabilizuje wewnętrznie daną społeczność oraz pozwala na utrzymywanie przez nią względnie nieantagonistycznych relacji z innymi, odrębnymi grupami.

Podjmując próbę określenia na gruncie naukowym kategorii kultury bezpieczeństwa politycznego, odnosimy się do sfery podmiotu – państwa i zachodzących w jego ramach procesów sprawowania władzy oraz ich postrzegania (aprobaty względnie dezaprobaty) przez społeczeństwo, ale także podstaw aksjologicznych tych procesów. Uprawnionym spojrzeniem na kulturę bezpieczeństwa politycznego państwa jest wymiar również międzynarodowy. Zatem przedmiotem artykułu jest ukazanie roli czynnika aksjologicznego, tj. wartości, norm, ale także zachowań ludzkich i działań podmiotów w relacjach politycznych, a więc zachodzących pomiędzy podmiotami polityki w państwie w aspekcie bezpieczeństwa wewnętrznego, ale także międzynarodowego. Ze względu na ograniczone możliwości prezentacji tego zagadnienia, w niniejszym artykule zawarty zostanie zaledwie zarys tego problemu, usystematyzowany w następujący ciąg wywodu: ogólne pojęcie kultury bezpieczeństwa, pojęcie bezpieczeństwa politycznego, szerzej rozumiane zagadnienie kulturowego wymiaru bezpieczeństwa oraz propozycja określenia kultury bezpieczeństwa politycznego.

Punktem wyjścia niech będzie pojęcie kultury bezpieczeństwa, które jest obecne w piśmiennictwie krajowym i zagranicznym. Leszek F. Korzeniowski zauważa, że kultura bezpieczeństwa jest przedmiotem badań w USA oraz Wielkiej Brytanii od początku lat 90¹. W Polsce zwraca się szczególną uwagę na prace Mariana Cieślarczyka² czy Agnieszki Filipek³ oraz szerzej, pozostający w związku z omawianą problematyką dorobek badaczy z kręgu Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, by wymienić tu prace takich autorów, jak: Mariusz Kubiak⁴, Izabela A. Trzpił⁵, Stanisław Jarmoszko⁶. W podobnym nurcie badań odnotować można prace innych autorów, jak: Marian Lutostański⁷ czy Janusz Piwowarski⁸. Na kulturowy wymiar bezpieczeństwa (w aspekcie bezpieczeństwa kulturowego, nie zaś wprost kultury bezpieczeństwa) zwraca uwagę Jan Czaja⁹, a na gruncie nauk politycznych,

¹ L.F. Korzeniowski, *Securitologia. Nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*, Kraków 2016, s. 131.

² M. Cieślarczyk, *Teoretyczne i metodologiczne podstawy badania bezpieczeństwa i obronności państwa*, Siedlce 2011.

³ A. Filipek, *Relacje między kulturą polityczną a bezpieczeństwem politycznym państwa*, (w:) *Współczesne bezpieczeństwo polityczne*, red. S. Jaczyński, M. Kubiak, M. Minkina, Warszawa-Siedlce 2012; także, *Kultura bezpieczeństwa w relacjach z bezpieczeństwem i obronnością*, (w:) *Kultura bezpieczeństwa. Potrzeby i uwarunkowania*, red. S. Jaczyński, J. Kunikowski, Siedlce 2016, *Psychospołeczne i prakseologiczne aspekty jakości funkcjonowania systemu zarządzania kryzysowego*, Siedlce 2016.

⁴ M. Kubiak, *Kulturowe uwarunkowania obronności państwa*, Siedlce 2012.

⁵ I.A. Trzpił, *Dylematy bezpieczeństwa kulturowego i kultury bezpieczeństwa*, (w:) *Współczesne bezpieczeństwo kulturowe*, red. P. Żarkowski, S. Topolewski, Siedlce 2014.

⁶ S. Jarmoszko, *Antropologia bezpieczeństwa. Kontury naukowej tożsamości*, Siedlce 2015; także tegoż autora: *Bezpieczeństwo kulturowe i kultura bezpieczeństwa jako kategorie antropologiczne*, (w:) *Współczesne bezpieczeństwo kulturowe*, red. P. Żarkowski, S. Topolewski, Siedlce 2014.

⁷ *Kultura bezpieczeństwa jako przedmiot poznania naukowego*, (w:) *Kultura bezpieczeństwa. Potrzeby i uwarunkowania*, tom III, *Kultura i wychowanie*, red. M. Fałdowska, A.W. Świdorski, G. Wierzbicki, Siedlce 2016.

⁸ *Tradycje i współczesna odłona japońskiej kultury bezpieczeństwa. Łuk wolności i dobrobytu*, *Kultura bezpieczeństwa. Potrzeby i uwarunkowania*, Tom III, *Kultura i wychowanie*, red. M. Fałdowska, A.W. Świdorski, G. Wierzbicki, Siedlce 2016.

⁹ J. Czaja, *Kulturowe czynniki bezpieczeństwa*, Kraków 2008; tegoż autora: *Bezpieczeństwo kulturowe w warunkach współczesnego świata*, (w:) *Podstawy bezpieczeństwa współczesnego państwa (podmiotu) implikacje*, red. J. Pawłowski, Warszawa 2015.

a szczególnie wymiaru międzynarodowego, warto odnotować prace Grażyny Michałowskiej¹⁰ oraz Radosława Zenderowskiego¹¹.

W opinii Mariana Cieślarczyka: „kultura bezpieczeństwa to wzór podstawowych założeń, wartości, norm, reguł, symboli i przekonań charakterystycznych dla danego podmiotu, wpływających na sposób postrzegania przez niego wyzwań, szans i (lub) zagrożeń w bliższym i dalszym otoczeniu, a także sposób odczuwania bezpieczeństwa i myślenia o nim, oraz związany z tym sposób zachowania i działania (współdziałania), w różny sposób przez ten podmiot „wyuczonych” i wyartykułowanych, w procesach szeroko rozumianej edukacji, w tym również w naturalnych procesach wewnętrznej integracji i zewnętrznej adaptacji oraz w innych procesach organizacyjnych, a także w procesie umacniania szeroko (nie tylko militarnie) rozumianej obronności, służących w miarę harmonijnemu rozwojowi tego podmiotu i osiąganiu przez nie najszerzej rozumianego bezpieczeństwa, z pożytkiem dla siebie, ale i dla otoczenia”¹². W zaprezentowanym ujęciu kultura bezpieczeństwa podmiotu jawi się jako sposób jego istnienia w otoczeniu społecznym w aspekcie bezpieczeństwa – postrzegania wyzwań, zagrożeń i szans rozwojowych, oceniania ryzyka, będącego nieodłącznym elementem każdej formy działalności człowieka w sensie indywidualnym oraz zbiorowym.

Wartościowe jest również ujęcie kultury bezpieczeństwa, nawiązujące do definicji kultury Jana Szczepańskiego, prezentowane przez Izabelę A. Trzpił, która powiada, że obejmuje ona wartości, normy i wzory zachowań dotyczące różnych obszarów funkcjonowania człowieka i społeczeństwa oraz różnych dziedzin kierowania państwem, dotyczące kształtowania bezpiecznych warunków życia”¹³. Cytowana Autorka podaje również ujęcie kultury bezpieczeństwa w różnych ujęciach przedmiotowych, wyodrębniając kulturę bezpieczeństwa: ekonomiczne-

¹⁰ G. Michałowska, *Bezpieczeństwo kulturowe w warunkach globalizacji procesów społecznych*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, red. D.G. Bobrow, E. Haliżak, R. Zięba, Warszawa 1997; tej autorki: *Kultura jako przedmiot współpracy międzynarodowej*, [w:] *Problemy społeczno-religijne świata na progu trzeciego tysiąclecia*, red. W. Lizak i inni, Warszawa-Krynica Morska 2002.

¹¹ R. Zenderowski, K. Cebul, M. Krycki, *Międzynarodowe stosunki kulturalne*, Warszawa 2010.

¹² M. Cieślarczyk, *Teoretyczne i metodologiczne podstawy...*, dz. cyt., s. 157; zob. tegoż autora: *Kultura bezpieczeństwa i obronności*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2011, s. 216-218.

¹³ I.A. Trzpił, *Dylematy bezpieczeństwa...*, dz. cyt., s. 81-82

go, zdrowotnego, ekologicznego, drogowego, edukacyjnego, informacyjnego¹⁴. Zabieg ten jest niezmiernie wartościowy poznawczo. Pozwala uchwycić złożoność omawianej kategorii w relacji do różnych sfer funkcjonowania człowieka – także jego bezpieczeństwa. Ponieważ jednak nie zawiera wprost wyodrębnionej kategorii kultury bezpieczeństwa politycznego, jest to dostatecznym uzasadnieniem podjęcia próby zmierzenia się z problemem polityczności kultury bezpieczeństwa.

Biorąc pod uwagę prace wymienionych autorów, które z pewnością nie wyczerpują listy opracowań przydatnych do analizy problematyki kultury bezpieczeństwa, można wskazać na miejsce kultury bezpieczeństwa w szerszym, kulturowym wymiarze bezpieczeństwa państwa. Próbę takiej systematyzacji podaje J. Czaja, który formułuje pogląd, że wymiar ten „obejmuje trzy płaszczyzny stosunków kulturowych. Są nimi: bezpieczeństwo kulturowe w obrębie bezpieczeństwa narodowego każdego państwa, kulturowe czynniki i uwarunkowania bezpieczeństwa międzynarodowego oraz kultura bezpieczeństwa narodowego i ściśle z nią związana kultura strategiczna¹⁵. Zarysowane ujęcie zwraca uwagę na rolę ogólnej kultury bezpieczeństwa w procesie tworzenia i realizacji strategii narodowego bezpieczeństwa, której składową zawsze jest odpowiedź na pytania o interesy i cele strategiczne państwa, w jakich warunkach mają one być osiągnięte, jak je zoperacjonalizować, a więc nadać im charakter częściowy oraz jakie zasoby będą niezbędne do realizacji zamysłu strategicznego. O ile zatem kultura, rozumiana jako wartości i wzory oraz normy w oparciu o które działa podmiot, jest podstawą (zmienną niezależną) aktywności politycznej, to sens tej ostatniej nadaje pojęcie interesu, który może mieć charakter relatywnie zmienny, przy czym zastrzec tu wypada ideową niezmienną interesów żywotnych państwa, jak: niepodległość, niezawisłość, suwerenność czy integralność terytorialna. Dochodzimy tu do kwestii państwa, jako bytu politycznego, stąd kolejnym elementem analizy jest pojęcie bezpieczeństwa politycznego.

Problematyka bezpieczeństwa politycznego może być przedmiotem analizy z różnych perspektyw, co można zilustrować w tabeli.

¹⁴ Tamże, s. 84-85.

¹⁵ J. Czaja, *Kulturowe czynniki bezpieczeństwa...*, dz. cyt., s. 217.

Tabela 1. Bezpieczeństwo polityczne w wybranych perspektywach teoretycznych

	Teoria polityki	Teoria organizacji	Teoria bezpieczeństwa	Teoria państwa i prawa
Ogólne kategorie określające przedmiot badań	Polityka jako zjawisko społeczne, proces polityczny, reguły, normy, wartości, instytucje, system polityczny	Organizacja, procesy organizowania, zarządzanie organizacją, oddziaływanie organizacji na społeczeństwo	Bezpieczeństwo jako stan braku zagrożeń oraz proces przeciwdziałania zagrożeniom, reagowania na wyzwania, wykonywania szans	Prawo jako regulator stosunków społecznych w państwie
Bezpieczeństwo polityczne jako przedmiot badań	Bezpieczeństwo systemu politycznego, władza i jej sprawowanie z punktu widzenia bezpieczeństwa, polityka bezpieczeństwa	Bezpieczne zarządzanie organizacją polityczną, teorie konfliktów w organizacji itp.	Uwarunkowania bezpieczeństwa z punktu widzenia podmiotu (człowieka, narodu, państwa) oraz przedmiotu (wyzwań, zagrożeń i szans)	Normy prawne oraz ich znaczenia dla bezpiecznego funkcjonowania państwa, jako politycznej formy organizacji społeczeństwa

Źródło: S. Zalewski, *Bezpieczeństwo polityczne jako przedmiot badań*, [w:] *Teoretyczne i metodologiczne wyzwania badań politologicznych w Polsce*, red. A. Antoszewski, A. Dumala, B. Krauz-Mozer, K. Radzik, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2009, s. 244.

Zaprezentowane w tabeli kategorie, odnoszące się do wybranych podejść teoretycznych, mają silną konotację kulturową, wyrażającą się znaczeniem wspomnianych norm, wartości i wzorów, określających tożsamość polityczną, narodową, grupową (organizacyjną, korporacyjną), ale też będących podstawą norm prawnych (proces przekształcania norm społecznych w normy prawne jest jednym z podstawowych z punktu widzenia procesów tworzenia państwa i kształtowania jego porządku prawnego). Warto również zaakcentować, że bezpieczeństwem państwa zajmują się w największym stopniu nauki o bezpieczeństwie. Ich charak-

ter praktyczny związany jest z oczekiwanym wynikiem naukowym, czyli zapewnianiem bezpieczeństwa podmiotów – człowieka i wszelkich form organizacji, przezeń tworzonych. Owo zróżnicowanie perspektyw jest konsekwencją wielości podmiotów bezpieczeństwa, jak też samej złożonej jego natury – potrzeby, interesu, celu i kryterium działania. W konsekwencji, mówiąc o polityce, jako formie aktywności ludzkiej, odnosimy do niej tę naturę podmiotową i przedmiotową bezpieczeństwa podkreślając jej społeczny charakter. Wpływ jednostkowy – choć możliwy – materializuje się w działaniu zbiorowym, tzn. w instytucjach politycznych¹⁶.

Na tym tle rysuje się uzasadnienie badania bezpieczeństwa państwa, jako podstawowej formy politycznej organizacji społeczeństwa. Uznaje się dość powszechnie, że dotychczas, bowiem nie pojawiła się forma alternatywna, która zastąpiłaby państwo¹⁷.

Rola państwa, jako podmiotu bezpieczeństwa, wydaje się zatem dość wyraźnie określona i uzasadniona. Jednak ograniczenie badań do tego podmiotu zawęża sposób ujmowania bezpieczeństwa politycznego. Przywołując najbardziej ogólne ujęcie bezpieczeństwa politycznego, jako bezpieczeństwa władzy oraz organizacji politycznej społeczeństwa, odnosimy je do podmiotu – państwa, ze świadomością ograniczenia, jakie narzuca ta perspektywa. Nie uwzględnia ona pojmowania władzy w relacjach międzynarodowych. Pojęcie władzy międzynarodowej jest co prawda dyskusyjne – bowiem nie można odnosić warunków ukształtowania władzy narodowej do relacji pomiędzy państwami i tworzonymi przez nie organizacjami (a także coraz bardziej wpływowymi strukturami pozarządowymi). Pojęcie władzy międzynarodowej jest jednak wykorzystywane w nauce o stosunkach międzynarodowych¹⁸. Można zatem podjąć próbę systematyzacji ogólnego pojęcia bezpieczeństwa politycznego poprzez odniesienie do państwa, ale także – zauważając istotną rolę podmiotową władzy oraz obywateli – co odnosi się do warunków demokracji (zob. rysunek)¹⁹.

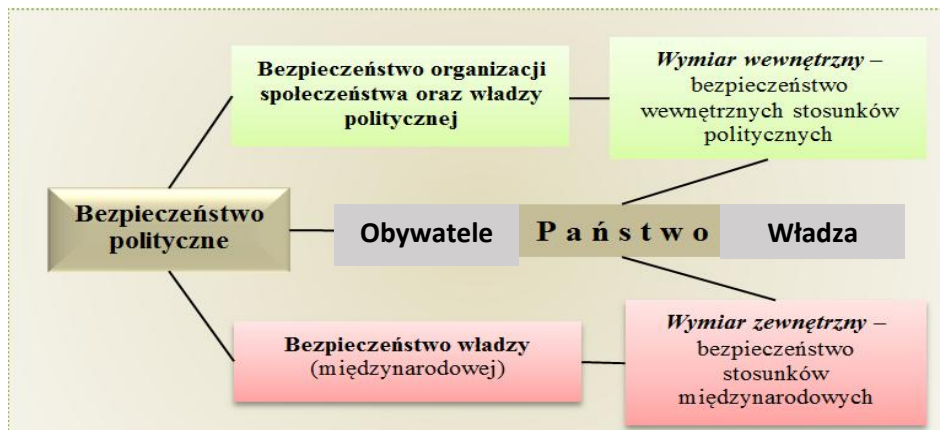
¹⁶ S. Zalewski, *Bezpieczeństwo polityczne*, (w:) *Podstawy bezpieczeństwa współczesnego państwa (podmiotu) implikacje*, red. J. Pawłowski, Warszawa 2015, s. 365.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Zob. E. Cziomer, L.W. Zyblikiewicz, *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2007, s. 141-150.

¹⁹ S. Zalewski, *Bezpieczeństwo polityczne...*, dz. cyt., s. 366.

Rysunek 1. Bezpieczeństwo polityczne – próba systematyzacji

Źródło: S. Zalewski, *Bezpieczeństwo polityczne. Zarys problematyki*, Siedlce 2013.

Pamiętać trzeba także, że w państwie demokratycznym kluczowe znaczenie w procesie politycznym mają takie podmioty bezpieczeństwa politycznego, jak partie polityczne czy ruchy społeczne. Ich funkcjonowaniem zajmują się nauki o polityce i w znacznym stopniu socjologia. Ten kontekst nie jest eksplorowany w naukach o bezpieczeństwie, które przecież także zajmują się państwem i szerokim spektrum stojących przed nim wyzwań, zagrożeń i szans. W omawianym ujęciu bezpieczeństwa politycznego państwa w wymiarze wewnętrznym, za podstawowe przyczyny wyzwań i zagrożeń uznaje się kryzys władzy i nieprzestrzeganie prawa, zaś największego prawdopodobieństwa ich zaistnienia można upatrywać w zjawiskach kryzysowych dotyczących porządku władzy (kryzys konstytucyjny, zamach stanu, itp.) korupcji politycznej na szeroką skalę, przestępczości zorganizowanej uderzającej w podstawy ekonomiczne funkcjonowania państwa oraz jej przenikanie do polityki oraz terroryzmu politycznym.

Reasumując kwestię pojęcia bezpieczeństwa politycznego, można wykazać zasadność jego rozumienia jako bezpieczeństwa władzy oraz bezpieczeństwa organizacji politycznej społeczeństwa. Gdy te kategorie odniesiemy do państwa, można uchwycić wymiar wewnętrzny bezpieczeństwa politycznego, co związane jest z jego porządkiem konstytucyjnym, względnie zagadnieniami jego ochrony. W perspektywie państwa rysuje się także wymiar zewnętrzny – wyznaczany relacjami

między podmiotami stosunków międzynarodowych, wśród których to właśnie państwa odgrywają największą rolę.

Bezpieczeństwo władzy będzie związane z procesami jej wyłaniania, sprawowania i odpowiedzialności a także ochroną sfery decydowania politycznego szczególnie w dziedzinie bezpieczeństwa państwa. To ostatnie zaś, w aspekcie politycznym, będzie identyfikowane w kontekście organizacji społeczeństwa, zgodnej z wymogami wewnętrznego porządku (konstytucyjnymi). Bezpieczeństwo polityczne w stosunkach międzynarodowych wyznaczone jest ich nieantagonistycznym charakterem²⁰.

Przyjmując tę systematyzację bezpieczeństwa politycznego, powróćmy do jego sfery kulturowej najpierw w aspekcie wewnętrznym – odnoszonym do państwa. Złożoność problemu oddaje sformułowanie Izabeli A. Trzpil, która najważniejszej kwestii w rozważaniach nad kulturą bezpieczeństwa upatruje w tym, czy „bezpieczeństwo (w rozumieniu wolności od zagrożeń) jest możliwe i czy na pewno, jako cel wskazywany przez piewców ograniczania wolności w imię bezpieczeństwa, służy społeczeństwu, czy też je oducza naturalnych zachowań obronnych, troski o własny los i innych ludzi?”²¹. Tak zarysowany koncept jest silnie uwarunkowany politycznie, dotyczy bowiem wyborów politycznych, związanych z wprowadzaniem norm prawnych zwiększających zakres zadań oraz uprawnień aparatu bezpieczeństwa państwa, który to proces obiektywnie następuje i nie odnosi się to tylko do warunków polskich. Łatwo wyobrazić sobie – choć ma to wymiar ideowy – model społeczeństwa otwartego, demokratycznego, opartego na rządach prawa, samoorganizującego się, wielokulturowego oraz przeciwny mu na gruncie kryterium wolności obywatelskich model społeczeństwa zmilitaryzowanego, jednorodnego narodowościowo, poddanego ścisłej hierarchii władzy, kierowanego przez system nakazowo-rozdziałczy (rozumiany tu, jako taki sposób redystrybucji środków publicznych, która polega na ekonomicznym wzmacnianiu grup zwanych dyspozycyjnymi, tj. sektora bezpieczeństwa, realizującego „wolę” władzy politycznej). Ten drugi model zbliża państwo do systemu autorytarnego, mimo występowania instytucji fasadowej demokracji. Inaczej rozumieć i opisywać

²⁰ S. Zalewski, *Bezpieczeństwo polityczne...*, dz. cyt., s. 390.

²¹ I.A. Trzpil, *Dylematy bezpieczeństwa kulturowego i kultury bezpieczeństwa*, [w:] *Współczesne bezpieczeństwo kulturowe*, red. P. Żarkowski, S. Topolewski, Siedlce 2014, s. 81.

można kulturę bezpieczeństwa w każdym z zarysowanych modeli, mimo że stabilność wewnętrzna i określony porządek władzy może być udziałem każdego z nich.

Trzeba zatem spojrzeć dalej na procesy przenikania się sfery kulturowej i politycznej bezpieczeństwa, co dostrzega także Stanisław Jarmoszko, który formułuje pogląd, że „człowiek staje się istotą polityczną, rozwijając kulturę, konstruując modele symboliczne i tworząc zorganizowane wspólnoty, co wiemy już od czasów Arystotelesa. Taki status nie pozostaje bez wpływu na kształty ludzkiego środowiska i jego bezpieczeństwo. Status *homo politicus* sprawia, iż bezpieczeństwo człowieka (na każdym szczeblu hierarchii podmiotowej) determinowane jest przez politykę”²². W ocenie Stanisława Jarmoszki, „istotą politykosfery bezpieczeństwa jest implementacja instrumentów politycznych w procesie kształtowania bezpieczeństwa jednostek i zbiorowości ludzkich”²³. Biorąc za podstawę tę konstrukcję myślową, przyjmujemy, że polityka jest częścią szeroko rozumianej kultury, zaś bezpieczeństwo użytecznym celem działania politycznego (warunkiem rozwoju) oraz kryterium tego działania. W tym ostatnim sensie, przez pryzmat bezpieczeństwa daje się ocenić działalność podmiotu, stwierdzając, czy nie jest ona obciążona nadmiernym ryzykiem, jakie są szanse osiągnięcia zakładanych celów, jakie warunki byłyby optymalne dla aktywności podmiotu. Taka analiza, użyteczna z punktu widzenia bezpieczeństwa, musi jednak obejmować warstwę aksjologiczną i ideologiczną, towarzyszącą każdej działalności politycznej.

Kultura bezpieczeństwa politycznego danego podmiotu, odnośzona do jego relacji wewnętrznych, oznacza zapewnianie stabilności, jako podstawy rozwoju, ale też sposób wywoływania konfliktów i zarządzania nimi – konflikt jest nieodłącznym elementem walki politycznej i mówimy tu zarówno o konfliktach, których podłożem są interesy polityczne, ale także tych, gdzie podstawą sporu są wartości. Kultura bezpieczeństwa politycznego jest w tym rozumieniu sposobem artykulacji interesów podmiotów polityki.

Zatem można stwierdzić, że kultura bezpieczeństwa politycznego obejmuje sferę aksjologiczną, związaną z funkcjonowaniem władzy w państwie, jej zdolność identyfikacji zagrożeń i wyzwania, uświadomie-

²² S. Jarmoszko, *Antropologia bezpieczeństwa. Kontury naukowej tożsamości*, Siedlce 2015, s. 234.

²³ Tamże, s. 234.

nia interesów bezpieczeństwa, organizowania potencjału na rzecz jego zapewnienia oraz społecznego wsparcia tych zabiegów. Kultura bezpieczeństwa jest związana ze świadomością społeczną wyzwań, zagrożeń i szans – zaś im wyższy jej poziom, tym – jak wolno zakładać – większe szanse na zapewnienie warunków stabilnego rozwoju. Proces podnoszenia poziomu kultury bezpieczeństwa w społeczeństwie jawi się jako wprost sprzyjający poprawie politycznego bezpieczeństwa państwa²⁴.

Również w wymiarze międzynarodowym (zewnątrznym w ogólnej systematyce bezpieczeństwa politycznego państwa) kultura jest przestrzenią wypełnianą aktywnością podmiotów bezpieczeństwa. Jak trafnie zauważa Radosław Zenderowski: „relacje między państwami, organizacjami międzynarodowymi, korporacjami wielonarodowymi, narodami dążącymi do uzyskania własnej państwowości zachodzą nie w świecie natury, lecz w świecie kultury, tzn. w świecie, w którym obowiązują pewne wzorce zachowań, określone wartości, wyrastające z nich normy, i w którym określonym zachowaniom przyporządkowane są poszczególne sankcje, formalne jak i nieformalne”²⁵. Podejście to wydaje się nawiązywać do prezentowanej przez S. Huntingtona wiele lat temu i powszechnie znanej koncepcji zderzenia kultur, które w czasie obecnym zyskuje na znaczeniu, stając się użytecznym sposobem wyjaśniania międzynarodowych relacji w XXI wieku. Renesans nacjonalizmów, kryzys procesów integracyjnych, zagrożenie terroryzmem islamskim, tworzą obraz bezpieczeństwa współczesnej Europy i szerzej, cywilizacji Zachodu. Kultura bezpieczeństwa politycznego w aspekcie stosunków międzynarodowych oznaczać może sposób, w jaki podmioty tych stosunków rozwiązują problemy, spory i konflikty oraz uzgadniają interesy we wzajemnych relacjach.

Kultura bezpieczeństwa politycznego może i powinna stać się przedmiotem badań w naukach o bezpieczeństwie. Spojrzenie na aktywność podmiotów bezpieczeństwa z perspektywy ich wartości, norm i wzorów, pozwala lepiej zrozumieć, w jaki sposób artykułują potrzeby

²⁴ S. Zalewski, *Bezpieczeństwo polityczne. Zarys problematyki*, Siedlce 2013, s. 69. Podobny pogląd wyraża Agnieszka Filipek, *Relacje między kulturą polityczną a bezpieczeństwem politycznym państwa*, [w:] *Współczesne bezpieczeństwo polityczne*, red. S. Jaczyński, M. Kubiak, M. Minkina, Warszawa-Siedlce 2012, s. 349-360.

²⁵ R. Zenderowski, K. Cebul, M. Krycki, *Międzynarodowe stosunki kulturalne...*, dz. cyt., s. 129.

i interesy we wzajemnych relacjach. Zrozumienie tych procesów jest podstawą myślenia i działania na rzecz bezpieczeństwa.

*Dr hab. Sławomir Zalewski Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie
Wydział Bezpieczeństwa Wewnętrznego.*